

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
в година XXI, 2012 в киевск 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
в година XXI, 2012 в киевск 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
в година XXI, 2012 в киевск 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
Педагогика**

Българско научно-методическо списание
в година XXI, 2012 в киевск 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
в година XXI, 2012 в киевск 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-методическо списание
в година XX, 2012 в киевск 1

Философия

Българско научно-методическо списание
в година XXI, 2012 в киевск 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
в година XXXIX, 2012 в киевск 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

37 15 – 20 СЕПТЕМВРИ
2016 Г.

Сходствата между Дебелянов и Бодлер

*Откъс от „Диалогът на Д. Дебелянов
с Бодлер, Верлен, Жам и Рембо“*

Магдалена Петрова

Югозападен университет „Неофит Рилски“

През 1912 г. Димчо Дебелянов написва „Самотници“. Заглавието и посвещението на Пенчо Славейков ориентират смисъла на стихотворението. Текстът е кратък и съм изкушена да го цитирам целия:

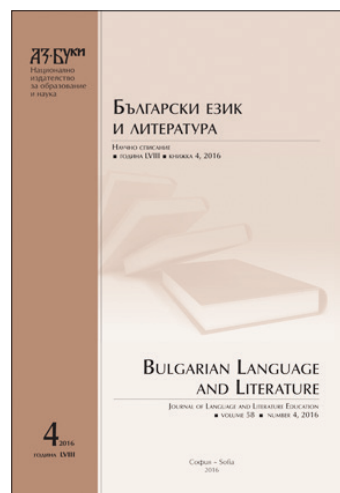
Самотен бор на върха – страж забравен,
терзан от буря и горен от жажда,
аз чух възрадван твоя стон сподавен
в часа, когато бурята се ражда –
и върна ли се някога в праховете
на силний град и в гмежа сам остана,
успешно твоят спомен ще ми свети
и ще успива всяка нова рана.

Че в своята горда мъка аз ще зная
и друга мъка, други стон сподавен,
пронесен и затихнал сам в безкрая,
самотен бор на върха – страж забравен!

Борът на върха на планината олицетворява поета, устремен към безкрая, вечната красота и абсолютното, който се опитва да разгадае вселената, да проникне в тайните на мирозданието, а това неизбежно води към самота. Оттам и проклятието му, осмелил се да се издигне толкова високо, той е обречен на неразбиране и страдание.

Наследената от символистите романтическа концепция за поета съдържа непреодолим дуализъм

Заглавието е на редакцията

www.bel.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.п.н.
Маргарита Георгиева
E-mail: m.georgieva@abv.bg

Редактор

Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: bel@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Български език и литература“, кн. 4/2016:

МЕТОДИКА

Образователни практики за повишаване на резултатността в обучението по български език / Ганка Янкова, Снежана Георгиева

Художественият текст – лаборатория за компетентности / Соня Александрова, Фани Бойкова

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Диалогът на Д. Дебелянов с Бодлер, Верлен, Жам и Рембо / Магдалена Петрова

ЕЗИКОЗНАНИЕ

Езиковите технологии и ресурси – нови перспективи в обучението по български език (Българската лексикално-семантична мрежа БулНет и Българският национален корпус) / *Светла Коева, Светлозара Лесева, Ивелина Стоянова, Мария Тодорова*

Съвременни лексикални ресурси и тяхното приложение в обучението по български език / *Сия Колковска, Диана Благоева, Ванина Сумрова*

Предизвикателствата пред съвременното обучение по български език: използване на изследователски методи и интерактивно представяне на учебното съдържание / *Иво Панчев*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И КУЛТУРА ПО СВЕТА

Годишна конференция на Асоциацията на българските училища в чужбина София – Бачково 2016

Предложение за адаптирани учебни програми в гимназиален курс на българските училища в чужбина / *Зоравка Владова-Момчева*

ПРОЕКТЪТ „ЖИВОПИСНА БЪЛГАРИЯ“

Родопската музика и песен през погледа на Иван Вазов / *Анастасия Папагеоргиу*

РЕЦЕНЗИИ И ИНФОРМАЦИЯ

За обучението по литература, което „ухае на обич“ / *Наталия Христова*

Тържества по случай 150-годишнината от рождението на Пенчо Славейков / *Александра Антонова*

между божествено и човешко, небе и земя, изкуство и живот. Чрез поезията той се доближава до красотата и абсолютното, прави света по-красив и същевременно осмисля живота си. Но цената, която трябва да плати, за да се доближи до небесния огън, е висока. Творецът трябва да се откаже от земното щастие и от света на съвременниците си. Или пък – едно още по-радикално решение – той може да предпочете смъртта пред живота. Единственият блян, който има стойност за него, е абсолютното, но идеалът е недостижим и съдбата на поета е да изживее неуспеха си докрай.

Това, което дава сили на лирическият герой на „Самотници“ да понесе и осмисли съдбата си, е споменът, който внася светлина в живота му, за „друга мъка, други стон сподобен, / пренесен и затихнал сам в безкрая“. Този стон звучи като ехо на стона във „Фаровете“ на Бодлер:

И наистина, Господи, знаеш ли ти
в този свят по-достоеен залог за човечност
от пламтящия стон, който цял век лети
и издъхва на прага на твоята вечност!

Car c'est vraiment, Seigneur, le meilleur témoignage
Que nous puissions donner de notre dignité
Que cet ardent sanglot qui roule d'âge en âge
Et vient mourir au bord de votre éternité!

Въпреки че не той самият е измислил понятието за автор фар, Бодлер остава ярка представа за образа на човека на изкуството – светлина за човечеството през вековете, той е доказателство за способността на индивида да надмине себе си, както и да преодолее нещастие то си, преобразявайки го в поезия.

Бодлер, така трагично изолиран в личния си живот, иска да бъде заобиколен в живота си на писател от поети и художници. Заобиколен от себе-подобни, тези, които имат въображение, начин на мислене и чувстване, подобни на неговите. Така той се разкрива не като ограничен в мислите си самотник, а сякаш предхождан, обогатен и поддържан от цял кортеж от предшественици, които са предложили вече подобни версии. Той ги нарича „фарове“. Разхождайки се по брега през нощта, човек може да види известен брой светещи точки, хвърлящи светлината си на големи разстояния. Те са изолирани и все пак свързани помежду си, защото си приличат. За Бодлер големите художници, както и големите поети, са подобни на тези светещи точки, които, разположени на различни разстояния една от друга, създават верига, по която се движи мисълта, конституираща приликите. „Фаровете“ са за него част от огромната всемирна аналогия, която открива

между своята мисъл и света, между своята мисъл и мисълта на предшествениците си в използването на богатствата на аналогичната истина. И понеже последната се разкрива не директно, а чрез непрекъснато препращане в серия от огледала и отзвуци, няма нищо чудно в това, че аналогичният свят на Бодлер се проявява като непрекъснато погемани и препредавани гуми, повтаряни от хиляди лабиринти, препращани чрез хиляди мегафони.

Всичко това може да се каже и за Дебелянов. И ако в „Самотници“ той се обръща към само един предшественик, то почти цялата му поезия е изградена върху диалог с френски и руски поети. Поетът е самотен и изпитва необходимост да се включи в общност, в съжителство в една отвъдвремева духовност, в идеи и представи на други страни, на други поети и мислители. Над неговия проблематичен живот се издига втори, по-възвишен и непреходен свят.

На 29 януари 1916 г. Дебелянов заминава на фронта, където, критиците са единодушни, създава началото на нов художествен изказ за българската поезия. Забелязва се известна промяна в поетиката на стихотворенията от цикъла „Скрити вопли“ – изразен стремеж към земна сетивност и простота, както и към предметно-конкретна образност. Ако читателят съпостави тези стихотворения с биографичните факти, остава с впечатлението за размиването на границата между поезия и действителност, сякаш реалността започва усърдно да имитира литературата. На 22 февруари същата година поетът написва „Прииждат, връщат се“. Мотото на стихотворението е цитат в оригинал от Франсис Жам:

Dis-moi, dis-moi guérirai-je
De ce qui est dans mon cœur...

Това двустичие, взето от „Седма елегия“ от стихосбирката „Траурът на игликите“, остава неразбираемо за по-голямата част от читателите не само защото цитатът е на френски език, но и поради непознаване на текста на цялото стихотворение, което е изградено от симетрични реплики между поета и неговата смърт.

Между мотото (първите два стиха от „Седма елегия“, в която лирическият герой разговаря със своята „така обичана“ смърт, дошла да го отведе в рая, далече от земните страдания) и последните два стиха от втората строфа на „Прииждат, връщат се“

и чакаш примирено празника на кървавия смях,
когато и над твоя свят съдбата мрак ще протръби

се осъществява диалог, дискретно скрит от Дебелянов, върху темата за очакваната и неизбежна смърт. На поетичната почти детска наивност на текста на Жам Дебелянов отговаря с жестокия образ на смъртта на бойното поле. В първата строфа на стихотворението на българския поет глаголите нямат подлог и са в трето лице множествено число – „прииждат, връщат се“. Във втората строфа е поставен логичният въпрос „Кои са те?“. Отговорът е „Безименни – и ти безимен между тях“. И сред цялото това обезличаване, загуба на самоличност и индивидуалност, характерни за войната, „странно“ се откроява едно име, изписано с латиница – името на френския поет:

И как е странно в грохота на тоя вихър лих,
където всички са един и всеки все пак – сам,
да си припомниш, да пришъпнеш някой плачещ стих
из кротките елегии на Francis Jammes.

Но защо Жам, а не някой друг поет? Темата за смъртта е една от любимите теми на символистите. Жам непринудено отъждествява поезията с

живота. Стиховете му са израз на помирение с природата, с бог, с естествеността и искреността. Те носят очарованието на умишлената простота, разказвайки за скромния и всекидневен живот сред обикновените хора. Стихотворенията от военния цикъл на Дебелянов свидетелстват за смирение и приемане на съдбата, както и на смъртта, която предварително е описана в поезията му.

След сражение Дебелянов попада на убит френски войник.

Ето, в хлътналия слог
легнал е спокойно бледен
с примирена скръб загледан
в свода ясен и дълбок.

И по сивата земя,
топлена от ласки южни,
трепкат плахи и ненужни
с кръв напръскани писма.

Този воин, дори само поради факта, че е французин, загинал след поражение, неизбежно извиква спомена за „Спящият в долчинката“ на Рембо, особено когато наблюдателят е поет-символист. Действителността предлага вече използвана литературна ситуация и тема, като по този начин мимезисът и семиозисът съвпадат.

„Спящият в долчинката“ е едно от първите, но и най-известни стихотворения на Рембо, което той написва на 16 години. Сонетът започва с идилична картина, химн на природата. Долчинката е представена като място, изпълнено с живот и радост. Персонафикациите оставят впечатлението за приказен свят. Второто четиристишие описва тялото на войника:

Зелена падина с поток запял в листата –
на всяко стръкче бърза той да прикачи
парче сребро, а слънце откъм планината
блести: долчинката е в пяна от лъчи.

Войниче младо, зинало и гологлаво,
с коси измити в свежата зеленина,
дълбоко спи; бледнее проснато направо
на тревното легло под дъжд от светлина.

C'est un trou de verdure où chante une rivière,
Accrochant follement aux herbes des haillons
D'argent ; où le soleil, de la montagne fière,
Luit : c'est un petit val qui mousse de rayons.

Un soldat jeune, bouche ouverte, tête nue,
Et la nuque baignant dans le frais cresson bleu,
Dort ; il est étendu dans l'herbe, sous la nue,
Pâle dans son lit vert où la lumière pleut.

Младият войник, който лежи сред природата като в гроб, в нито един момент не е окачествен като „мъртъв“, за сметка на това глаголет „спя“ е използван три пъти. Не липсват загатвания за насилствената му смърт, но едва в последния стих читателят разбира действителното състояние на войника („Две червени дупки има от дясната страна.“ „Il a deux trous rouges au côté droit.“).

Силата на внушение на „Спящият в долчинката“ в голяма степен произтича от дискретността на описанието, което оставя на читателя грижата да намери точните думи, определящи състоянието на младия войник. Елипсата, стегнатият изказ, който позволява да се кажат нещата, без да се подчертават, така че читателят да остане с чувството, че заедно с поета изгражда смисъла, такава е една от ярките характеристики на стила на Рембо и в по-късните му стихотворения.

В стихотворението на Дебелянов „Един убит“ смъртта е обявена още в заглавието. Първата строфа започва с „Той не ни е вече враг“, а последната завършва с „мъртвият не ни е враг“. Тази структура, при която последният стих леко варира първия, е използвана и от Рембо. (Последният стих на „Спящият в долчинката“ погема първия. „C'est un trou de verdure où chante une rivière“ намира симетричното си допълнение в „Il a deux trous rouges au côté droit“.) Идеята за гроб сред природата е обща и за двамата – „trou de verdure“ в „Спящият в долината“ – „хълмния слог“ в „Един убит“. На изобилието от цветове и светлина в романтичната природна картина на Рембо Дебелянов отговаря с черно-белите цветове, характерни за стила му – „сивата земя, / топлена от ласки южни“.

Двете стихотворения са напълно различни и оригинални. „Спящият в долината“ го голяма степен дължи своето художествено внушение на алюзивния си характер, докато „Един убит“ въздейства с искреността на непосредственото наблюдение и породените от сцената мисли – но те неизбежно ще влизат в диалог в съзнанието на читателя.

Мъртвият френски войн е част от реалната действителност на фронта. Поетът слага библията му в ранцата си и с религиозно смирение продължава към собствената си, предварително обрисувана, смърт. Връзката между живот и творчество сменя посоката си, написаното от поета отразява не само миналото, но и това, което все още не се е случило. През септември 1916 г. Дебелянов написва последното си стихотворение – „Сиротна песен“, намерено след смъртта му на 29 октомври сред книгата му. Поетът описва това, което ще му се случи в бъдещето не само като възможност – „Ако загина на война“, но и като спокойно приета съдба – „Ще си отида от света“.

Темата на стихотворението е изповедта равностметка на един поет. За това, че лирическият герой е поет, ни информират както заглавието, така и последните два стиха – „спокоен като песента, / навяваща ненужен спомен“. Тези стихове, които на пръв поглед звучат смущаващо скромно, при по-внимателен прочит извикват в паметта ни стиха на Вазов – „но моите песни все ще се четат“, защото, очевидно е, че за да навява спомен, макар и „ненужен“, песента на поета трябва да бъде четена.

Пълния текст четете в сп. „Български език и литература“, кн. 4

Корупцията в османската администрация

Откъс от „An investigation of official corruption in Ottoman Egypt: Processes and documents of ottoman administration“

Linda T. Darling

University of Arizona

The Ottoman head judge (kadi) of Aleppo (Haleb province), Mevlana Salih Çelebi, received an order from Sultan Kanuni Süleyman that stated:

I order you now to go to Egypt together with the head judge of Egypt, Mevlana Muhyiddin, in order to inspect some matters related to the imperial revenue in Egypt. When this order arrives, do not lose a moment. When you reach Damascus, the aforesaid judge of Egypt is staying there, and I have written an order that your needs must be seen to by the governor of Damascus. When you get there don't delay, get together and go to Egypt with your suite of attendants and fulfill your appointed service. Thus may you know, [may you put your trust in the imperial seal].

This order is one of a series of thirty-eight register entries on a case of financial malfeasance in the oldest existing *mühimme defteri*, a register of important affairs of the Ottoman Empire. Such registers recorded important orders issued by the sultan and grand vizier, together with information on the petition or situation that prompted the issuance of the order. Most of these registers are found in the Prime Minister's Ottoman Archive (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) in Istanbul, but the oldest register is located in the Topkapı Palace Archive. This register contains file copies of the sultan's outgoing orders dated 1544 – 45 (951 – 952 Hicri), only twenty-seven years after the Ottoman

Заглавието е на редакцията

www.history.azbuki.bg

Главен редактор
Проф. д-р Пламен Митев
E-mail: plamd@abv.bg

Редактор
Д-р Албена Симова
0889 88 21 83
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: history@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „История“,
кн. 4/2016:**

ЦИВИЛИЗАЦИОННИ ГРАНИЦИ

An Investigation of Official Corruption in Ottoman Egypt: Processes and Documents of Ottoman Administration / *Linda T. Darling*

РЕГИОНАЛНИ ПРОУЧВАНИЯ

Черковни сметки и народни разказвателни сюжети из възрожденски Пирдоп / *Георги Д. Георгиев*

**ПОГЛЕД
НАД БАЛКАНИТЕ**

Връзката между титлите на висши сановници в Българското царство и Дунавските княжества / *Тервел Попов*

Първата инвазия на норманите на Балканите (1081 – 1085) и дипломатическите ходове на Византийската империя / *Иван Симов*

**ОТ ДРЕВНОСТТА
ДО ДНЕС**

Коварното свидетелство на Мери Ан Кларк и аферата с Йоркския херцог през 1809 г. / *Любомир Кръстев*

**ПОДХОДИ
В ПРЕПОДАВАНЕТО**

Дилемата „Аз съм българче?!“ Добрите педагогически практики при възпитаване на патриотичното чувство у децата, родени в чужбина / *Диана Вертер*

**РЕЦЕНЗИИ
И АНОТАЦИИ**

Принос в историята на българското военно и морско образование до 1944 г. / *Маргарита Терзиева*

Александър Тацов – един от „Строителите на съвременна България“ / *Христо Темелски*

ХРОНИКА

80 години Исторически музей – Самоков / *Албена Симова*

conquest of Syria and Egypt in 1516 – 17. The case referred to in the order quoted above is interesting because it provides information on how the Ottoman governed their provinces. It lists many of the taxes and revenues collected by the Ottomans and discusses the most important treasury personnel and the documents they created. Further, it describes how the Ottomans worked to control those personnel even at a distance and to induce their officials to adhere to concepts of just imperial rule (Shaw, 1961; Bakhit, 1982; Lellouch, 2006). Understanding how the Arab lands were administered and organized after the conquest is not merely a technical aspect of Egyptian history. It presents an example of Ottoman integration of newly conquered lands in a period when records are fairly plentiful, in contrast to the conquest of Rumeli, where most of our evidence comes from chronicles written later and not from contemporary documents (for another example see Greene, 2000). It also illuminates the whole issue of how an empire operates and challenges the stereotype of general Ottoman oppression of the conquered territories.

During the sixteenth century, the growth and enhancement of provincial governance was one of the trends that characterized the era in the Ottoman Empire, as well as in the rest of Europe, together with military development, the expansion of commerce and craftsmanship, and the growing role of religious ideologies. The Ottomans began the century with two provinces (Rumeli and Anadolu), both governed largely from Istanbul. By the second half of the century the empire contained 34 provinces, most of them having their own provincial staffs and treasuries (Howard, 2008: 91). With the expansion of provincial officialdom, the central bureaucracy, and the empire's road network, the government gained better control over flows of information and money between the provinces and the capital.

The particular episode introduced by the opening quotation provides a wealth of detail about provincial finances and central control (or lack of control) at a time when very few financial registers have survived. The revenues and documents mentioned in the orders are similar to those of Ottoman administration in other provinces. (It would also be interesting to compare them with those of the previous Mamluk regime, which would require collaboration between Mamluk and Ottoman historians.) The tone of the orders suggests, however, that there had been an administrative change in the Arab lands since the Mamluk period. The impression they give is that, while under the Mamluks one would expect officials from the Egyptian center in Cairo to deal with a problem in Syria on the periphery, soon after the conquest the order of importance of these provinces seems to have switched. Syria became more central and Egypt more peripheral. Thus, these orders sent officials from Syria to deal with a problem in Egypt. This series of orders also reveals very clearly the priorities of Ottoman fiscal administration and the processes by which provincial officials tried or failed to implement those priorities. In the age of Süleyman, administrative rectitude was clearly a central goal of Ottoman governance, although just as clearly, there were problems in achieving it.

The background to this set of orders is that the provincial governor (*beylerbey*) of Egypt from 1525 to 1535 was Hadım Süleyman Paşa, and the governor from 1535 to 1537 was Divane Hüs-

rev Paşa; both men subsequently became Ottoman grand viziers. By 1544 both were out of office, and after his dismissal Hüsrev wrote to the Porte a long list of complaints about Süleyman. This list was so long that it was not called a letter (*mektup*), as was customary, but a register or *defter*. Hüsrev's *defter* of complaint no longer survives, but we know in general what was in it, because there is a separate order in the *mühimme* register covering each one of his complaints and explaining how it should be investigated. Several of these orders will be paraphrased and discussed below. The reason for such a thorough investigation is revealed in the very first order on this case, number 6 in the register. This order, dated 24 December 1544, tells us that on first looking into Hüsrev's complaints, the officials in Istanbul found that they did not have detailed finance registers for Süleyman's tenure as governor of Egypt; they had only received the summaries. The clear implication is that Süleyman was trying to hide something. However, in their view that did not mean that Hüsrev was innocent, because they did not have Hüsrev's detailed registers either. Moreover, according to the summary accounts, while Süleyman had sent his remittances regularly (the entry lists the amounts), in both years of Hüsrev's tenure as governor his remittances were deficient; a total of 140,106 gold pieces (*altun*) were missing. That circumstance casts considerable doubt on all his accusations against Süleyman. The authorities in Istanbul must have felt such a doubt too, because they gave meticulous instructions for a separate verification of every accusation.

The next four orders written after this one are dated 25 December 1544. Most of the rest were issued on 26 December, with some in January of 1545. The following *mühimme* register is missing, so we may never know what happened after that. From several of these orders we learn that while Hüsrev had sent a *defter* to the Porte exposing Süleyman's alleged crimes, Süleyman had also petitioned regarding financial irregularities on the part of Hüsrev (Sahillioğlu, 2002, #75, #81, #97). That petition is not extant either, but in light of the money missing from Hüsrev's accounts, it seems credible. In fact, it sounds as if Hüsrev in his petition was trying to blame Süleyman for discrepancies in his own accounting. One might guess that these two men belonged to rival factions at the capital, and it would be interesting to investigate that.

The initial order also explained that an inspection team had been appointed consisting of the head judge of Aleppo, Salih Çelebi; the former head judge and previously juridical specialist (*müfti*) of Egypt, Muhyiddin; the current governor of Egypt, Davud; and the supervisor of revenue (*nazır-ı emval*) of Egypt, Mehmed. Later orders dated the first of January 1545 added to the team Ali Çelebi, the tax farm accountant (*mukataacı*) of Damascus, who had formerly held the office of tax farm accountant of Egypt. His place in Damascus was filled by promoting the current tax farm accountant of Egypt to Damascus (incidentally confirming the altered rank order of the two provinces), and the chief treasurer (*defterdar*) of Aleppo was informed of these changes (Sahillioğlu, 2002, #97, #127, #128, #129). Tax farming, the private contracting of tax collection, was a prominent administrative technique throughout Eurasia in the premodern period when bureaucracies were small.

An order on 24 December told the inspection team to compile detailed registers from the originals in the Cairo treasury. The Cairo treasury was the chief treasury of the Mamluk Empire and had not before been accountable to anyone; under the Ottomans, however, it was subordinate to Istanbul and should have been submitting its accounts regularly. The reports of the accounting team, said the order, should show the total revenue collected; the sources of revenue both in cash and in kind; whether it came from the land tax or tax farms; if from a tax farm, how much it was sold for; whether it yielded less or more than that amount; the revenue from the exchange of currency (from the Egyptian *para* to the Ottoman *akçe*); and the reasons for any increases or decreases. The team was also required to prepare detailed records of expenditures, salaries, and purchases, whether these were ordered by the sultan or necessary for some other reason, and to note how much money remained, as well as what had been spent on the fleet to India. It was particularly important to account for the missing 140,106 gold pieces. If the treasury of Egypt held a detailed register, then who lost or destroyed the central government's copy? If such a register did exist, they were to make a copy of it, seal it, and send it immediately to Istanbul. If the register did not exist, for whatever reason, they had to prepare one based on the existing information kept by the treasury. They were to induce the former juridical specialist (*müfti*) of Egypt, Muhyiddin, to sign a statement saying how much money had been sent when he was in office. The finance officer of Egypt should inspect all receipts submitted by tax collectors and their registers. Even if they had gone to Yemen or India, their registers still must be inspected and their names and descriptions sent to the Porte. No one could be protected.

Several other entries refer to a complaint by Hüsrev about a special tax Süleyman Paşa imposed on Egypt when he campaigned to India. The tax was substantial, amounting to two years' worth of Egypt's income, and it was all lost on the campaign; this might not be illegal but it was certainly incompetent (Sahillioğlu, 2002, #98, #99, #100, #101). The sultan commanded the registers to be inspected to determine how much Süleyman actually took on campaign in cash and in kind, what was submitted to the treasury and what was expended, and what were the salaries and expenses of the campaign. In addition, İbrahim Paşa, the commander of the Persian campaign, had been ordered to send 150,000 gold pieces to officials in Egypt and Mecca and the heads of the Arab tribes in Upper Egypt, and what had become of those amounts? If there were losses, they should be written in a register and sent to Istanbul. Other orders specified that since to conduct this inspection the head judge of Aleppo had had to leave his post (and his salary) to another, he should be paid 200 *akçe* per day plus an allotment of grain, and added that for each judge on the team a messenger (*çavuş*) had been appointed who should be paid 10,000 *akçe* (Sahillioğlu, 2002, #97, #99, #106).

Much of the information about the case was repeated in each of these orders, but each one had an additional purpose that demanded such repetition. In this case, one order was addressed to the head judge of Aleppo, the team leader, to encourage him, telling him that because of his piety and trustworthiness and scrupulosity and integrity the sultan was relying on him and urging him to work quickly and diligently (Sahillioğlu, 2002, #97). Other orders addressed to the whole team of inspectors also raised new issues, such as the question of the money taken to India. Still another, after describing the steps that the investigation should follow, ordered each member to appoint a representative (or perhaps a spy), to post with each of the other members, so that nobody could inspect anything without the others knowing what was happening (Sahillioğlu, 2002, #98, #100). One order was addressed only to the governor of Egypt to make sure that he knew what the head judge Salih Çelebi was supposed to receive from him and why. Another order addressed to the governor of Syria added that he should see that the inspection team had enough men with them and to report when they left Damascus and when they should get to Egypt (Sahillioğlu, 2002, #99, #104).

On 26 December a long series of orders was written regarding each of Hüsrev's complaints about Süleyman and how the team should investigate them. The complaints include the following: Süleyman's grants of money to the government of Gujarat out of treasury money supposed to be devoted to the poor; missing tax farming revenues that had not been written into the daily income register; Süleyman's fictitious purchase for fourteen *paras* (worth two *akçes* each) of 50,000 *ardeb* of grain (each *ardeb* being about 198 liters, totaling nearly 10 million liters of grain) which he then sold to Europeans at great profit; the diversion of the output of the state sugarhouses to his own expenses; the breaking of tax farming contracts, which decreased the state's revenue; the sale of state-owned horses in the Sudan while feeding them with the state's fodder; his trading in state grain on behalf of himself and his men; unnecessary expenditures on the construction of buildings in Mecca, Medina and Jidda and a magnificent governor's palace in Cairo; his possession of a debt of 90 purses of state funds, equal to 9 million *akçes* (and how did he have that much money?); the execution of the tribal leader of Upper Egypt and his replacement by a rapacious deputy; the execution of the equally rapacious former supervisor of revenue and his agent and the confiscation of their excessive gains for himself; the execution of a number of tribal leaders and dignitaries just at a time when they had a lot of state funds; and finally, that although in the first four years of his governorship Süleyman's treasury accounts balanced, in the fifth year the income simply went missing, with the excuse that it got mixed up with the sixth year's income, which was impossible since it was collected on the annual harvest (Sahillioğlu, 2002, #66, #67, #68, #69, #73, #74, #80, #81, #78, #71, #72, #79, #76). Then there is a statement that the former tax farm supervisor İbrahim, one of the people who knew a great deal about the funds in the treasury of Egypt, had been executed, but that was not attributed directly to Süleyman and seems to have happened more recently; it may be an attempt to implicate Davud (Sahillioğlu, 2002, #77). Lastly, there is an accusation that seems to implicate Muhyiddin. In the time of the Mamluks, the judges' stipends came out of the land tax, but at the conquest the judges' stipends were switched to the fees collected for writing legal certificates (*hüccets*) and dividing inheritances. Apparently the then head judge of Egypt, Leyszade, tried to collect both, and Hüsrev estimated that Leyszade had twenty-four purses, almost 2 ½ million *akçes*, of money that he should not have. Muhyiddin, who was then the head juridical specialist, investigated this, but when he sent a petition and register to the capital he received no answer, and when that register was searched for in Istanbul, it was somehow not found, leading to doubt whether it had ever been sent (Sahillioğlu, 2002, #70).

The sultan's instructions for investigating these formidable accusations were very detailed and fascinating, but they are rather repetitious, and so the examples presented here are limited to two. The first example deals with the revenues of Egypt's sugar refineries in the context of the transition from Mamluk to Ottoman tax farming (Sahillioğlu, 2002, #69). This is an order to the whole inspection team, and it begins by stating that Hüsrev gave a *defter* notifying the sultan that the sugarhouses of Egypt belonged to the imperial treasury, and that while excessive revenue was collected from them, Süleyman Paşa caused it all to be diverted to himself; the state sugarhouses were completely removed (presumably from the state's income). The sugar presses in the subdistrict of Kalyub also belonged to the treasury, but only a third of the sugarcane being pressed went to the treasury, and meanwhile Süleyman somehow gained possession of these sugarhouses for himself and collected the revenue. The sultan therefore ordered that the team inspect the situation "in its proper place", right on the spot. They should find out how many sugarhouses there were; how much revenue the Mamluk sultans had collected before the conquest; if that was what had been collected after the conquest as well, and if not, had it fallen into the hands of others; how long the treasury had possessed the sugarhouses after the conquest; how they had been extracted from the treasury's revenue, with what documentation they were held and for how long; and how Süleyman had acquired them. Both those others and Süleyman should bring their title certificates and documents and the team should inspect them. If Süleyman took possession from those people, how long ago did it happen? How many presses were involved? And how much sugar was produced each year? The order commanded the team to write all this in detail in a register and send it to the Porte together with their inspection register. It also related that Hüsrev claimed that Süleyman held a lot of other properties in Egypt too, most of which were actually the treasury's properties. The treasury properties, especially the sugar presses, must be inspected, and the team must investigate in full detail how Süleyman got them. Did he take or get or buy them from the treasury (the word use, *almak*, means all those things), and if not, if he got them from the people who bought them from the treasury, how did they come to own them? The team must request the title certificates and documents of both the sellers and the buyers: what were their original properties, houses and shops, rooms and commercial buildings, or sugar presses, how many did they have, and from each one how much revenue was produced per year? For how many years had Süleyman been the owner? If these people possessed anything contrary to Islamic law, and if it actually belonged to the treasury, the team was supposed to repossess it on behalf of the treasury, and whatever amount of material they had taken from the produce of the presses since the starting date, the team should have that repossessed for the treasury as well, and report the final result in detail.

Пълния текст четете в сп. „История“, кн. 4

Как си се учил да четеш?

Откъс от „Относно литературната комуникация в начален училищен етап“

Мила Гълъбова

Великотърновски университет

„Св.св. Кирил и Методий“ – Филиал Враца

*„Как си се научил да четеш?“
Паулу Куелю – „Алхимикът“*

Образователното пространство на четенето въвежда в света на познанието. Първоначалното школуване на индивида го приобщава към цивилизованото културно пространство на днешното гражданско общество. Прагът на училището посвещава детето в духовно-нравствено проглеждане и педагогическо възпитателно взаимодействие. Духовната човешка същност се явява в словото знание за хуманното сътворяване на добро, красиво, възвишено, т.е. явява се в училището, където започва четенето и създаването на нова уникална личност. Емпатийната чувствителност на детето, одухотворяващо всички достъпни светове, преоткрива в измислената словесна реалност нови, неподозирани начини на възприемане, отреагиране, опознаване, разбиране, преживяване. Както във всеобхватната игра, така и в словесно-художествения текст, детската душевност намира съответни образци, вътрешно присъщи модели, способности, механизми за овладяване на емоционално-образния и нравствено-естетическия спектър от взаимодействия с другите и със света. Перифразирайки популярната фраза на Борхес – „Четенето е мислене с друг мозък“, нека поясним и конкретизираме: четенето е общуване

Заглавието е на редакцията

www.pedagogy.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Емилия Василева

E-mail: embavassi@abv.bg

Редактор

Любомира Христова

0889 22 12 15

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 6/2016:

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Предприемачеството като ключова компетентност в полето на етнокултурното многообразие (рефлексивни аспекти) / *Ирина Колева, Цветелин Симов*

NDM – таксономия, обслужваща диадата „индивидуалност – личност“ / *Сава Гроздев, Марга Георгиева*

Относно литературната комуникация в начален училищен етап / *Мила Гълъбова*

Новите функции на учителя при обучение с информационно-комуникационни технологии / *Христина Петрова*

Базови превенционни програми при проблеми в поведението при деца в яслена и в предучилищна възраст / *Светла Стайкова, Гергана Петрова, Ана Денева*

СТАНИ УЧИТЕЛ!

За учителя – академично и лично / *Мариана Мандева*

Училище за четене / *Петя Георгиева, Христина Димитрова*

Преди четенето в първи клас – за фонологичната и фонемната компетентност на малкия ученик / *Анита Дериджиян, Даяна Бойкова*

СПОДЕЛЕН ОПИТ

Интелектуалното развитие на 5 – 6-годишните деца / *Калина Върбанова*

Речевата компетентност на децата в контекста на готовността им за училище / *Величка Ихтиманска*

Иновационен модел на ситуацията като основна форма на педагогическо взаимодействие на детето от ромски произход за неговите права / *Еленка Иванова*

ПИШИ ПРАВИЛНО

IN MEMORIAM

от позицията на духовен, т.е. облагороден, интересен, вълнуващ събеседник; словесното естетическо общуване е фантазиране, проникване в пространствата на сътворяването. Негов достоен аналог е процесът на духовно израстване, самопознание, саморазвитие, самообучение, себеусъвършенстване.

Индивидуалността на детето се формира и развива динамично в интерактивното взаимодействие с литературното и с фолклорното словесно изкуство, особено близки, привлекателни, удовлетворяващи ранните духовни потребности и висшите нравствени преживявания. Естетическите емоции провокират съзнание и сетива, обогатяват ги с нови впечатления от словесната художествена комуникация, стимулират първите читателски пориви. Педагогическият профил на началноучилищната литературна комуникация разгръща динамично своите три страни: общуване, взаимодействие, възприемане. Последната, представляваща естетическото възприемане на неуверените, неопитни четци, в значителна степен се повлиява от психофизиологическите характеристики на училищното детство (Zdravkova, 2009). Възрастта на „прохождащото“ четене игра и забавление притежава „взривна“ емоционалност, неутолимо любопитство, изобретателно любословие, артистично емпатийно погрателство, несамостоятелност, необходимост от знаещи, активни духовни водачи. В тази нова насока на развитието значимите възрастни все по-осезаемо се обръщат към професионално-педагогическия авторитет. Същевременно собствените им деца следват погрателно победението на предпочитания учител. Словесноизпълнителското изкуство на медиатора към художествения текст, както и психологическото умение за интерпретиране и конструиране на смисъла допадат на малките читатели.

Впрочем децата трудно си изграждат представата за субекта на творческото говорене, мислене, светоусещане. Странно, неочаквано за тях е популярното признание на приказния крал: „Грозното патенце – това съм аз!“ (Андерсен). Авторското присъствие привидно съвпада с доминиращо словесното и книжовноправилното речево поведение на началния учител, т.е. творецът, авторът се разпознава като негово, на учителя, второ Аз. На емпирично равнище децата читатели усвояват и развиват специфични компетенции за ориентиране, контакт, първично възприемане и преработване на художествената словесна информация. Формирането на умения за възприемане, разбиране, интерпретиране според възрастната и индивидуалнопсихичната специфика се подчинява основно на сложния преход от конкретнообразно и предметно-действено мислене към абстрактното, логически словесно означаване.

Със съвместни интелектуални активности учителят и учениците усвояват художествения език като универсална естетическа система за конструиране и изразяване на смисли. Въпреки насочеността към детския рецептивен аспект и връзката със следващите етапи от формирането на читателя (полугласния „тих“ прочит, четенето наум) психологическият механизъм на гласно четене в условията на активно „вслушана“ образователна среда има недостигащо оползотворен креативновъзпитателен и естетико-хуманитарен ресурс. Установената в училище читателска практика извършва огромяващо школския познавателен пренос от устно речево общуване към детска литературна образованост. Настъпва времето на преобладаващо литературния интерактивен диалог, образно казано – на „говорещия“ и в пряк, и в преносен смисъл текст за деца. Далеч назад във времето посоченият нов вид литературно общуване – диалог, словесен обмен, бива оценен по достойнство от неповторимата малка фантазорка на Луис Карол. Според детската философия на езика съществуват само два заслужаващи уважение книжовни модела: съответно картинният – изобразението, и диалогичносьбеседващият – т.е. речта.

Детската творческа сетивност, детското образно и евристично мислене предпозагат и изискват от художествения текст основно две качества – ярка изобразителност и активна, семантично многопластова диалогичност. Например: любимите на чудесната Алиса илюстрирани „диалози“, както и авторските илюстрации в текста на „Малкия принц“, странните писмена на Радичковите бърбръвци и чудаци и пр. Модерната детска словесност от началото на XXI век преоткрива именно постиженията на литературната класика за погроставащи – артистично словесно общуване, почти равностойно по значимост на художествената илюстрация, или синтез между поетическа реч и музика, между епос и лирика, игра и грама. Иновативното художествено и полиграфично оформяне, модерният графичен дизайн в синхрон с панорамно или триизмерно изпълнение, адресираните към детската рецептивна специфика ефекти, цялото обновено възшебство на детската книга я преобразяват в духовноаристократичен събеседник на малките.

Словесното творчество се позиционира като естествен център на симбиотично, синтезно съществуващите изкуства за деца. Известно е, че доминиращите речеви актове – продуциране на реч, слушане, търсене на отговори, съдържат, установяват и укрепват постоянна обратна връзка. Асоциативното мислене и емоционалната памет в процеса на литературно-естетическо общуване фактически отразяват, наподобяват, визуализират автентичната, реално практическата детска комуникация. Следователно при взаимодействието с изкуствата за деца, и специално с детската книга – техен емблематичен представител, отново нагледява потребността от действено съпричастие, съпреживяване, равностойно и пълноценно общуване. Точно такъв аспект представят и съвременните методологически констатации и препоръки: „В процеса на овладяването на четенето да се използва дидактически ситуации, които гарантират разбирането на четенето от детето като начин на общуване. Упражненията в четене да се мотивират по интересни и гостъпни за първокласниците начини, свързани със социалния контекст на ежедневието им“ (Georgieva, Yoveva, Zdravkova, 2011: 39).

Невърстните възприематели намират в словесната творба не просто информация, а необикновено, естетически и духовно-нравствено пълноценно общуване: фантазии, утешения, приятелства, познание за етичното, празничност, философско-естетически истини, прозрения за смисъла, същността в живота, природата и света. Освен като съпреживяващо, емпатийно общуване словото за деца се проявява и в качеството на непосредствена, покоряваща симпатия, наклонност, вкус към речеви мелодии, речева образност, речева жестовост, изрова диалогичност. Началните комуникативни и рецептивно-речеви умения и компетенции, каквито по принцип са активното слушане и гласното четене, артистичното говорене и словесно изпълнение, тренировъчното писане, насочват мал-

ките ученици към индивидуално психологическото откриване на литературния дискурс. Именно тогава възниква и се демонстрира искреният, непогравеният интерес към словесното изкуство и литературната образованост. Подобно на училището художествената информация въвежда в детския свят словесно-емоционалното и словесно-логическото начало, ориентира към същностното, философски истинното, приучва към сложната знаковост на поезията и белетристиката.

В детските естетически възприятия през втория седемгодишен период от развитието съотношението „словесно – визуално“ значително се променя в полза на ранното литературно общуване. Нека не забравяме обаче спираловидните „зигзаги“ на завръщането към уютта и сигурността на познатото, детинското обитаване на „света в картини“, т.е. образи, нагледни представи, сензорни опори. Съвременните аудио-визуални и информационни технологии, мрежовата комуникация, образователните и социалните общности за позрастващи ефективно въвеждат в детския рецептивен процес речеви стратегии, съпътстващи зримото. Словото събитие, словото емоционална реакция, ритмо-мелодика или повествование дава имена, означава, изразява, забавлява, обрисова, пресъздава, трансформира... Устната художествена реч подготвя психолингвистичния и социолингвистичния преход към писмено, съответно традиционно или иновативно, речево художествено-комуникативно и цялостно педагогическо взаимодействие.

Пълния текст четете в сп. „Педагогика“, кн. 6

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/420-04-70, 02/420-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз-буки“

1. Стандартни карета на вътрешна страница:

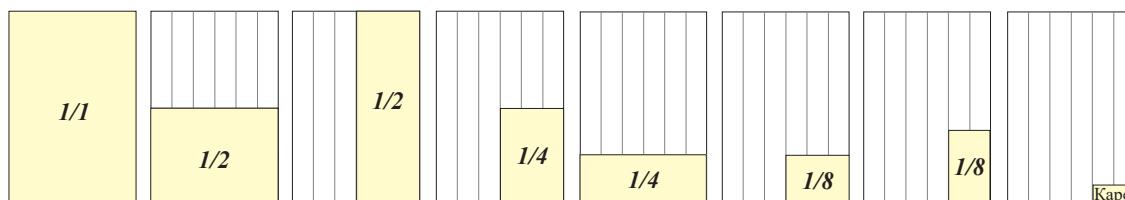
Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница – 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница – 256 мм/194 мм – 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница – 256 мм/97 мм – 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница – 125 мм/97 мм – 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

Цена за първа страница:
4 лв. на кв. см

Цена за последна страница:
2 лв. на кв. см

2. Влагане на стандартни вложки с тегло до 20 гр. – 80 лв. за 1000 бр.

3. Влагане на нестандартни вложки – по договаряне.

Научно-методическите списания на издателство „Аз-буки“

1. Цена за вътрешна страница (в левове)

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора корица: цена за вътрешна страница + 60% оскъпяване

3. Цена за реклама на трета корица: цена за вътрешна страница + 40% оскъпяване

4. Цена за реклама на четвърта корица: цена за вътрешна страница + 100% оскъпяване

5. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз-буки“:

а. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм

б. Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

6. Влагане на вложки – по договаряне.

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз-буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 август 2016 г.